

מפת חשיבה ככלי לאיסוף מידע

"מפת חשיבה" הוא כלי איסוף מידע של: "כל מה שאני יודע על...".

המוח האנושי מתקשה לעקוב לאורך זמן, באופן לינארי, על מהלך החשיבה האישי שלנו, או לדבריו של האיש שיצר אותן בשנות השישים טוני בוזאן¹: "המוח משתעמם כשהוא עוקב מילה אחרי מילה, שורה אחרי שורה". השימוש במפות חשיבה מאפשר שימוש באסוציאציות, הקשרים, וחיבורים ישירים או לא שגרתיים באמצעות מילים, צבעים, צורות, סמלים. זהו עולם שלם של ביטויים חזותיים המייצגים את תהליך החשיבה שלנו.

"מפת חשיבה" היא כלי גרפי העושה שימוש במילים, ציורים, צבעים ותמונות בדרך דומה לדרך בה חושב המוח האנושי, בהקשרים: הקשרים אסוציאטיביים, הקשרים של תוכן, הקשרים של פעולה, או הקשרים של מחשבות ותחושות. הכלים הוויזואליים עוזרים למוח לארגן, לזכור, לחשוב, להבין, ליצור באופן אסוציאטיבי. פריסת האינפורמציה באופן חזותי מאפשרת תכנון והצגה של דברים בעוצמה רבה, יותר מכל דף הסבר או רשימות סיכום לינאריות.

"מפות חשיבה" משמשות כלי ליצור רעיונות, לאסוף רעיונות, לבנות רשימות מטלה, לסכם מאמרים, לארגן חומרים, לכתוב רשימות או לתאר תמונות וציורים.

בדומה לטכניקת "סיעור מוחות" בה קבוצת אנשים חושבת יחד ומארגנת את המידע בצורות וויזואליות שונות, גם ל"מפת חשיבה" ארבעה חוקים, כללים:

1. דחיית שיפוטיות בשלב הראשון.
2. אל תאמרו: "זה כבר נרשם, כבר חשבנו". רשמו אותו שוב, בשלב אחר תארגנו את המידע.
3. כמות עדיפה על איכות. אין לסנן הרעיונות, או מושגים ונושאים שעולים תוך כדי ציור המפה. רושמים את כולם.
3. הומור, משחקיות, אי-הגיון, אסוציאציות חופשיות מאפשרות ל"מוח" יצרית הקשרים חדשים.
4. צורות, צבעים, קווים ומטפורות יעודדו את תהליך החשיבה. המוח אוהב אותם כדי להתחיל לחשוב.

¹ בוזאן טוני 1967, איך פועל המוח. הוצאת פינגווין

איך מתחילים עם דף נייר ושישה צבעים?²

1. בוחרים דף נייר. במרכז הדף רושמים/מציירים את הנושא, המושג, הרעיון, הבעיה. רצוי גם לצייר וגם לרשום במילים. אלה עובדים במשולב על הזיכרון.
 2. כל מילה, אסוציאציה, רעיון, שעולים במוחכם תוך כדי כתיבת הנושא, נרשמים על ענף הצומח ממרכז הדף. הענף, איננו קו ישר אלא מפותל מעט, כך שלכל הסתעפות של הענף ניתן ליצור מילה חדשה, בצבע שונה. הצבעים יכולים להצביע על הסדר של הופעת המילים, על חשיבותן, על השונות בעניין. מילה אחת תספיק, אין להרבות במשפטים ארוכים.
 3. בהמשך התהליך מכל מילה, תוכלו לרשום מילה, מושג או רעיון אחר שעולה במוחם. רשת המילים מייצגת את הלך המחשבה שלכם.
 4. התבוננו ב"מפת החשיבה" שיצרתם. יתכן שבשלב זה חלק מהרעיונות שרשמתם יראו לכם מיותרים ולא נחוצים, למטרת המשימה שלשמה יצרתם את המפה.
 5. בשלב הבא בחרו נייר חדש. זהו השלב בו תפתחו "מפת חשיבה" שניה המבוססת ומרחיבה את אוסף הרעיונות ממפת החשיבה הראשונה.
- ניתן לשלב במפה: תמונות, ציורים ורישומים במקום המילים שאספתם בשלב הראשון. תמונות מעוררות במוח את החשיבה האינטואיטיבית ויוצרות הקשרים עשירים יותר. תמונה אנחנו יודעים שווה אלף מילים. אם רשמנו סתיו, ניתן להוסיף: שלכת, אפור, סופיות, וכן הלאה לחילופין-תמונת סתיו אחת תייצג את כל המילים יחד. המפה מתארת כיצד פועלת "מפת חשיבה", בעזרת צבעים, דימויים וצורות, שילוב בין שתי האונות זו הלינארית וזו היצירתית. היא משתמשת בדימוי הרשת האינטרנטית ו"מחקה" את הדרך בה פועל המידע במוח. כאשר חושבים, בדרך של אסוציאציות, הסתעפויות והקשרים, נוצרת "מפת" רעיונות ודימויים.

לקריאה נוספת:

סטיבן פניקר, כיצד פועל המוח: מבט חדש על נפלאות החשיבה האנושית, תרגום: עמוס כרמל, תל אביב: הוצאת מטר, 1999.
<http://www.matarbooks.co.il>

² טוני בוזאן מציע ששה צבעים. תוכלו לבחור כמה שאתם רוצים.

עיצוב מפת חשיבה
 שם הסטודנט: קרן מאיר
 מורה מנחה: יפה גאון
 מסלול הסבת אקדמאים
 בית הספר לאמנויות, סמינר הקיבוצים

עיצוב מפת חשיבה – תלת ממדית

שם הסטודנט: נורית רוזנר

שנה: תשע"ב

מורה מנחה: יפה גאון

החוג לאמנות שנה ג'

בית הספר לאמנויות, סמינר הקיבוצים